

РОЛЬ МЕДИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У НАБУТТІ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Проф. Г. М. Даниленко, доц. М. Л. Водолажський, доц. Г. В. Летяго*, Т. В. Кошман, Н. Г. Романова*

ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН України»,
*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Наведено дані стосовно значущості різних джерел медичної інформації для студентів-медиків. Засвідчено, що майже 95 % студентів старших курсів планують продовжувати медичну кар'єру після закінчення університету. Визначено, що студенти вищого медичного навчального закладу під час підготовки до занять опираються здебільшого на методичні посібники, матеріали аудиторних занять, протоколи МОЗ України. Водночас як вітчизняна, так і закордонна наукова продукція не знаходить широкої аудиторії серед студентства. Цей факт потребує розроблення заходів стосовно популяризації результатів наукових досліджень серед студентів та їх активне залучення в навчальний процес.

Ключові слова: студенти, джерела інформації, наукова продукція, навчання.

РОЛЬ МЕДИЦИНСКОЙ ИНФОРМАЦИИ В ПРИОБРЕТЕНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ НАВЫКОВ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ

Проф. Г. Н. Даниленко, доц. М. Л. Водолажский,
доц. Г. В. Летяго*, Т. В. Кошман, Н. Г. Романова*

Приведены данные о значимости различных источников медицинской информации для студентов-медиков. Показано, что почти 95 % студентов старших курсов планируют продолжать медицинскую карьеру после окончания университета. Определено, что студенты высшего медицинского учебного заведения при подготовке к занятиям опираются в основном на методические пособия, материалы аудиторных занятий, протоколы МЗ Украины. При этом как отечественная, так и зарубежная научная продукция не находит широкой аудитории среди студенчества. Данный факт требует разработки мероприятий относительно популяризации результатов научных исследований среди студентов и их активное вовлечение в учебный процесс.

Ключевые слова: студенты, источники информации, научная продукция, обучение.

THE ROLE OF MEDICAL INFORMATION IN MASTERING OF PROFESSIONAL SKILLS OF MEDICAL STUDENTS

G. M. Danilenko, M. L. Vodolazhsky, H. V. Letyago*,
T. V. Koshman, N. G. Romanova*

Presents data on the importance of various sources of medical information for medical students. It is shown that almost 95 % of senior students are going to continue medical career after graduation from the university. It is determined that the students of the higher medical educational institution, in preparing for classes, rely mainly on methodological supportive materials, material obtained during class works, protocols of the Ministry of Health of Ukraine. At the same time, scientific products, both national and foreign, do not find a wide audience among students. This fact requires the development of measures to popularize the results of scientific research among students and their active involvement in the learning process.

Keywords: students, information sources, scientific products, training.

Важливим питанням сталого розвитку суспільства є підготовка висококваліфікованих спеціалістів у різних галузях, і насамперед це стосується медицини. Підготовка майбутнього лікаря на засадах компетентнісного підходу потребує реалізації трьох важливих складових: теоретичні знання, практичні навички та наукове підґрунтя діяльності. Теоретична складова досягається фактичними знаннями, отриманими під час аудиторних занять, а також під час самостійної роботи студента. Практичні

навички студент-медик набуває під час роботи з пацієнтами, ознайомлення з історіями хвороб, участі в клінічних розборах тощо. Проте це загальновідомі педагогічні технології у закладах вищої і середньої медичної освіти, які широко використовуються вже протягом багатьох десятиріч [3, 8, 9, 12]. Іноді здається, що головним завданням навчання за напрямком медицина є отримання практичних навичок, які випускник міг би вільно застосовувати. Практична діяльність у цьому випадку неможлива без

грунтового теоретичного опрацювання (аудиторного, самостійного), оскільки в медицині не завжди можна використати шаблон для лікування, і важливим є саме індивідуалізований підхід, коли пацієнт розглядається як суб'єкт впливу. Проте це лише верхівка айсбергу. Важливою передумовою теоретичної та практичної підготовки фахівця з медицини є наукове підґрунтя його діяльності. Саме наука створює умови для сталого розвитку суспільства, сприяє розробці нових технологій, удосконаленню виробництва й відкриває нові перспективи. Усі сучасні теоретичні та практичні знання медицини отримані саме завдяки численним науковим дослідженням [6, 7].

Нині відбувається широке залучення студентів до наукової діяльності вже на початку навчання у вищих закладах освіти. Численними дослідженнями підтверджено важливість впливу наукової роботи на пізнавальну діяльність студентів, їх професійну самореалізацію [2, 4, 5, 11]. У низці досліджень намагаються відповісти на питання, що мотивує студентів до наукових звершень. Провідними мотивами участі студента в наукових роботах є бажання заслужити добре ставлення викладача та мати бонуси під час атестації [1]. Зазначено, що в сучасного студентства дуже високий інтелектуальний потенціал, однак лише 10 % готові займатися дослідною діяльністю на постійній основі. Наводяться аналогічні дані [10]. Водночас необхідно зазначити, що в поданих роботах оцінювалися анкетні відповіді студентів, які мали вже досвід участі в різних сферах студентської науки. Тобто під науковою складовою навчання мали на увазі участь студента в науково-дослідній роботі, коли сам студент, проводячи експеримент, аналізує результати та доходить висновків. Проте й досі залишається нерозв'язаним питання, у якій формі мають бути подані результати численних вітчизняних та закордонних досліджень, щоб сприяти навчанню студентів, і як часто, в якому обсязі різновиди наукового продукту застосовуються студентами-медиками під час навчання у закладах вищої медичної освіти.

Мета роботи — встановлення значущості медичної інформації для забезпечення свідо-

мого вибору професійного маршруту студентами-медиками.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Дослідження виконували в межах науково-дослідної роботи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Розробити медико-соціальні заходи з профілактики виробничо-обумовлених захворювань та професійної непридатності учнівської молоді». Використовували опитувальник, розроблений у ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН України». Анкета становила як альтернативні, так і ранжовані за ступенем проявів питання щодо застосування різних інформаційних джерел під час процесу навчання. Проаналізовано 130 анонімних відповідей студентів 5–6 курсів медичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Важливою складовою навчання, особливо за медичним профілем, є свідомий вибір майбутньої спеціальності. У процесі проведеної роботи встановлено, що 93,7 % опитуваних студентів уже мають пріоритети до певних спеціальностей. Так, за спеціальністю хірургія бажають працювати 21,7 % опитуваних, внутрішні хвороби — 20,7 %, акушерство та гінекологія — 9,6 %, педіатрія — 8,4 %, анестезіологія та інтенсивна терапія — 4,8 %, ортопедія та травматологія — 4,7 %, дерматовенерологія — 4,2 %, отоларингологія — 2,8 %, неврологія — 2,3 %, клінічна онкологія — 1,7 %, офтальмологія — 1,4 %, патологічна анатомія — 1,1 %. Водночас 10,3 % відповіли, що після отримання спеціальності вони матимуть нагоду пройти спеціалізацію за кардіоревматологічним (7,1 %), гастроентерологічним (1,2 %), наркологічним (1,1 %) та ендокринологічним (0,9 %) профілем. Також слід зазначити, що 6,3 % старшокурсників не обрали певного напрямку своєї подальшої діяльності.

Зважаючи на отримані результати, закономірно було б припустити, що для досягнення бажаної мети, а саме оволодіння певною медичною спеціальністю, студент намагатиметься

не лише засвоїти програму навчання, а й певну частину свого часу витратитиме на пошук відповідей на загальні питання, визначення актуальних наукових тенденцій у певній галузі [2, 5]. Установлено, що 63,8 % опитуваних здебільшого отримують інформацію з методичних посібників, які надаються безпосередньо для підготовки до лекцій та практичних занять; 53,8 % опитуваних зазначили, що досить часто користуються довідниками, а також положеннями, наведеними в протоколах діагностики та лікування різних патологічних станів (50,8 %). Необхідно зазначити, що 63,9 % користуються інформацією, яка розміщується на популярних ресурсах виключно з метою загального ознайомлення. А 28,5 % опитуваних засвідчили, що їх цікавить інформація, яка надається в наказах, положеннях та інструкціях МОЗ України. Також практично третина студентів (26,8 %) широко користуються інформацією медичного спрямування, що подається у формі реклами.

Як уже зазначалося раніше, майбутні лікарі мають бути ознайомленими з сучасними науковими поглядами щодо різних складових патологічних станів і механізмів їх розвитку, користуватися сучасними технологіями діагностики та лікування хвороб тощо [7, 10, 12]. Проте в процесі нашого дослідження було доведено, що студенти-медики, опираючись на підручники та фактичний матеріал занять, протоколів, недостатньо приділяють уваги як вітчизняним, так і іноземним науковим досягненням. Доведено, що тільки 16,2 % опитаних використовують під час навчання та підготовки до занять інформацію з наукових статей українських журналів і видань інших країн, а 24,6 % студентів відповіли, що взагалі ніколи не читали наукових статей. Зі стислою науковою медичною інформацією у вигляді тез періодично знайомляться 13,1 %, тоді як 37,7 % узагалі не знають про таке джерело інформації; 48,5 % опитуваних відвідують науково-практичні конференції лише один раз на рік. Дещо ліпша ситуація щодо таких наукових праць, як монографії — 27,7 % студентів періодично їх використовують у своєму навчанні. Необхідно зазначити, що статті в журналах, монографії здебільшого читають студенти,

які відвідують наукові гуртки, займаються науковою роботою та планують після закінчення інтернатури присвятити себе науковим дослідженням. Окрім того, певна частина студентів має досить віддалене уявлення про існування низки інформаційних джерел, переважно наукових (табл. 1).

Установлено, що під час ранжування засобів наукової комунікації за їх цінністю для майбутніх фахівців із медицини найчастіше використовують дані, отримані через мережу Internet і знання, набуті під час навчання. Наукові форуми майже не цікаві, що скоріше є результатом, із одного боку, значного навчального навантаження та браку часу, а з іншого — низької зацікавленості студентів у таких інформаційних формах. Хоча саме обмін досвідом, який відбувається під час колегіального обговорення питань на наукових форумах, коли є можливість співставлення минулого та сучасного, окреслення майбутніх перспектив є чи не найголовнішими в подальшому професійному становленні фахівця.

Водночас 65,4 % студентів засвідчили, що їм була б цікавою інформація про нові медичні технології (наукові досягнення в діагностиці, лікуванні, профілактиці тощо), 58,5 % опитуваних зацікавилися б питаннями стосовно організації медичного забезпечення населення, 41,5 % студентів — оцінкою стану здоров'я індивідуума та колективу, 41,5 % — особливостями розвитку людини в різні вікові періоди, 31,5 % — організацією диспансерного спостереження, а третина опитуваних — рекламною інформацією лікарських засобів.

Таблиця 1

«Невідомі» студентам джерела медичної інформації

Вид джерела	Питома вага студентів (%)
Автореферати дисертацій	31,5
Статті в наукових виданнях	25,4
Монографії	26,1
Інформаційні листи (буклети)	28,5
Методичні рекомендації	15,4
Довідники	15,4
Медичні стандарти	10,0

ВИСНОВКИ

У результаті нашого дослідження встановлено, що майже всі студенти старших курсів планують після закінчення університету присвятити своє життя медицині в різних її галузях, тобто спостерігається певна професійна спрямованість. Проте студентська молодь обмежує себе певним колом інформаційних джерел, незважаючи на те, що нині немає необхідності витратити безліч часу в бібліотеках — переважна більшість підручників, посібників, наукових журналів, монографій подані в електронному вигляді у всесвітній мережі Internet і переважно є загальнодоступною. До того ж медична мо-

лодь, маючи високотехнологічні гаджети, воліє здебільшого не виходити за межі фактичного матеріалу, який надається на практичних і лекційних заняттях. Окрім того, результати як вітчизняних, так і зарубіжних наукових розробок залишаються поза увагою студентів-медиків, і це питання потребує окремого обговорення з метою вжиття певних заходів щодо популяризації необхідності взаємодії наукової та практичної медицини.

Перспективою подальшого дослідження є визначення ефективних форм і методів дистанційного навчання для якісної підготовки студентів-медиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акманаева Д. А. Особенности приобщения студентов к научной деятельности в условиях современного российского вуза / Д. А. Акманаева // Знание. Понимание. Умение. — 2012. — № 1. — С. 294–298.
2. Горбатовская Н. Н. Использование информационных ресурсов студентами при самостоятельном изучении материала / Н. Н. Горбатовская // Вестник ВГУ. — 2017. — № 4. — С. 43–46.
3. Деревянченко С. П. Активные методы обучения студентов / С. П. Деревянченко, Л. Н. Денисенко // Sciences of Europe. Biological sciences. — 2017. — Vol. 1, № 18 (18). — 2017. — P. 15–18.
4. Дудікова Л. В. Науково-дослідницька діяльність студентів як складова індивідуалізації навчального процесу / Л. В. Дудікова // Педагогічний альманах. — 2012. — Вип. 16. — С. 126–130.
5. Дятлова К. Д. Самостоятельная работа студентов как способ формирования компетентностей / К. Д. Дятлова, И. А. Колпаков // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. — 2012. — № 1. — С. 25–29.
6. Лопанова Е. В. Интеграция медицинских и педагогических технологий в профессиональной подготовке будущего врача / Е. В. Лопанова, Ю. В. Лалов // Проблемы современной науки и образования. — 2017. — № 14. — С. 72–78.
7. Макаренко В. І. Формування фахових компетентностей майбутніх лікарів у процесі природничо-наукової підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. І. Макаренко. — Кропивницький, 2017. — 20 с.
8. Мнение студентов об эффективности применения инновационных и традиционных методов обучения / О. В. Молотков, О. В. Халепо, М. А. Евсева [и др.] // Смоленский медицинский альманах. — 2015. — № 2. — С. 116–121.
9. Роль производственной практики студентов лечебно-профилактического факультета в профессиональной подготовке специалистов / Е. М. Вишнева, М. Г. Евсина, Л. В. Богословская, С. М. Кутепов // Современные наукоемкие технологии. — 2015. — № 12 (Ч. 3). — С. 480–483.
10. Трегуб С. Є. Активізація професійного саморозвитку майбутніх лікарів у процесі позааудиторної роботи / С. Є. Трегуб // Науковий огляд. — 2018. — № 11 (43). — С. 77–86.
11. Філоненко М. М. Систематизований розгляд психолого-педагогічних систем та визначення їх орієнтації на особистісне становлення студента-медика / М. М. Філоненко // Теорія і практика управління соціальними системами. — 2015. — № 1. — С. 75–82.
12. Філоненко М. М. Системний аналіз процесу особистісного становлення майбутнього лікаря / М. М. Філоненко // Освіта та розвиток обдарованої особистості. — 2015. — № 1. — С. 17–21.